

Härefter anmälte sig och yttrade:

Herr Ekman, Carl: Jag får anhålla, att de i dag första gången bordlagda Betänkandena må sättas främst på föredragningslistan till nästa plenum.

Denna hemställan bifölls.

Justerades två protokollsutdrag för dagens sammanträde.

Kammaren åtskiljdes kl. 9 e. m.

In fidem
O. Brakel.

Onsdagen den 7 April 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 1 e. m.

Justerades fyra protokollsutdrag för den 5 dennes och protokollet för den 16 sistlidne Mars.

Herr Hammarhjelm: Herr Falk har anmodat mig att för Kammaren anmäla, att han är af sjukdom hindrad att tills vidare delta i Riksdagens arbeten, och får jag till bestyrkande häraf öfverlemnna följande läkarebetyg:

Att Herr Majoren och Riddaren Otto Herm. Falk, för vårdande af sin helsa, tills vidare är i behof af ledighet från riksdagsgörömlen, varder under edelig förpligtelse intygadt.
Stockholm den 1 April 1869.

H. A. Abelin.

Friherre Raab, A. C.: Jag anhåller att få för Kammaren anmäla, att Friherre Carl Adam Raab ligger illa sjuk af messling, och att han därför tills vidare är hindrad att delta i Kammarens öfverläggningar.

Friherre Raab, Adam, anförde skriftligen:

Såsom varande den äldste af representanter för Calmar län, der jag framlefvat min längsta och verksammaste tid, har jag icke kunnat och icke heller velat undandraga mig att inför Riksdagen och till dess behjertande framhålla den nöd, som i denna provins, liksom — jag befarar det — i större delen af hela Småland hemsökt befolkningen, och nu tyckes nått en betänkelig höjd — allt i följd af förlidet års missväxt.

Missväxten i Calmar län och isynnerhet på Öland var förfärande, såsom jag, under tvänne besök sistlidne sommar i dessa trakter, varit i tillfälle att med egna ögon iakttaga; och jag måste därför sätta tro till de uppgifter, som snart sagdt dagligen ingå om det bedröfliga tillståndet i denna provins. Min öfvertygelse är, att den kan jämföras med missväxten år 1867 i Norrland, med den skilnad att Norrland, äfven under normala förhållanden, alltid behöfver importera spannmål och räknar sin hufvudsakliga inkomst af skogsbruket, då deremot jordbruket i Calmar län och isynnerhet på Öland är hufvudnäringen. Af jordbrukets alster skall den aldra största delen af folkets utgifter till kronoskatter, tjänstefolks löner, räntor med mera bestridas, och under normala förhållanden exporterar detta län 100,000 tals tunnor säd. Då jorden icke gifver påräknad skörd, kännes denna olycka naturligtvis hårdare i en ort, som deraf skulle hemta snart sagdt hela sin bergning och inkomst, än i en ort der jordbruket är en binäring. Likväl fingo Norrlands 360,000 innevånare i statsmedel, dels såsom lån och gäfvor, dels till allmänna arbeten, samt af den enskilda välgörenheten ett understöd, som jag tror uppgått till närmare 3 millioner; hvaremot Calmar läns och Ölands 240,000 innevånare i denna stund icke ännu bekommit mer än af statsmedel 111,000 R:drs lån och 22,000 R:drs gäfvor eller tillsammans 133,000 R:dr, och af den enskilda välgörenheten högst 50,000 R:dr R:mt.

Det behöf, som lokalauktoriteterna i Calmar och Öland vid slutet af sistlidet år uppgåfvor för 42 socknar, som ansågos mest lidande, var dock icke mindre än 357,800 R:dr såsom lån och 67,500 R:dr såsom gäfvor. Konungens Befallningshafvande ansåg sig dock böra nedsätta denna summa, och i skrifvelse, jag tror af den 25 sistlidne Januari, begärde af Regeringen endast 210,500 R:dr att utlemnas såsom lån och 41,400 R:dr att utdelas såsom gäfvor, tillsammans 251,900 R:dr; men förklarade att, "om ytterligare nedsättning skulle ske, förutsågs en till sina följder högst betänkelig nöd, och att det gälde att för öfverhängande fara af hunger och nöd samt brott och elände befria en stor, eljest i det närmaste hjälplös hop", samt, att de begärda gäfvomedlen skulle ej fullt motsvara 2 å 3, högst 4 R:dr för hvar

person, som deraf skulle få fördel, och voro således ej afsedda att fylla behovet för en längre tid och ännu mindre ända till nästa skörd.“

Märkom att detta yrkades och uttalades af Konungens Befallningshafvande, i föreställning att endast 42 socknar skulle erfordra understöd. Men det visade sig snart, att ytterligare 35 socknar, således sammanlagdt 77 socknar af länets 100, saknade brödföda och vårutsäde, och till understöd åt dessa 77 socknar med en befolkning af circa 180,000 har Regeringen hitintills begärt och Riksdagen beviljat, såsom jag ofvan nämnt, 133,000 R:dr.

Nöden är nu hemsk i de af missväxten hårdast pröfvade bygder. Länge har den fattige — ja äfven en stor del af hemmansegare — lifnärt sig med nödbröd af lafva, hasselknopp, agnar, halm, oxelträdsbark, rötter med mera, men äfven dessa nödbrödsämnen börja tryta. Sjukligheten och dödligheten äro i betänkligt tilltagande; flera dödsfall hafva inträffat, som anses hafva härrört af hunger; eganderätten kan icke skyddas mot det förlåtliga bemödandet att uppehålla lifvet. De, som möjligen kunna skaffa sig respenningar — de kraftfullaste — de dugligaste — öfvergifva vårt gamla kära fädernesland för att söka sig ett nytt.

Denna bedröfliga ställning skall — så våga vi hoppas — hafva en öfvergång, men dess följder blifva olyckligare, om och i den mån, som större eller mindre del af åkerjorden varder obesädd i vår. För att förekomma denna olycka måste skyndsamt hjälp mellankomma. I en del af Calmar läns fastland, men i synnerhet på Öland, bör sänningen verkställas mycket tidigt, om odlaren skall våga påräkna någon skörd, och jag tror att sänningstiden redan i dessa dagar skall vara inne på en stor del af Ölands, på kalkberg hvilande åkerfält.

På grund af dessa sorgliga förhållanden, som jag tror ej äro öfverdrifna, hade jag ämnat nu väcka förslag derom, att Riksdagen måtte bevilja 500,000 R:dr för Calmar län och Öland, icke såsom anslag utan återbetalningsskyldighet, utan blott såsom lån att på 3 eller 5 år återbetalas, men då jag ser Herr Finansministern här närvarande, och då jag hört, det fråga skulle vara om, att Regeringen ämnade att snart inkomma till Riksdagen med framställning om beviljande af ytterligare medel för att lindra nöden i de Småländska länen, vill jag till en början värdsamt vända mig till Herr Finansministern med hemställan, att han måtte derom lemna benägen upplysning; och vill jag, till dess jag fått höra hans svar, vänta med att afgifva min framställning.

Friherre af Ugglas: Innan jag öfvergår till besvarande af den fråga, som Friherre Raab till mig framställt, ber jag att i korthet få meddela en liten uppgift på, huru de för ändamålet tillgängliga medel intill denna dag blifvit af Kongl. Maj:t använda, och jag gör det desto heldre, som jag, med afseende på det belopp, hvilket Friherre Raab uppgifvit hafva kommit de nödlidande i Calmar län till del. nödgas göra en liten rättelse. Det af Riksdagen, enligt underdånig skrifvelse den 24 sistlidne Februari, för undsättande af de genom 1868 års missväxt nödlidande länen anvisade belopp af 340,000 R:dr

har uteslutande blifvit fördeladt mellan de tre Småländska länen. hvartill kommer ett anslag af 33,000 R:dr, som är anvisadt att detta år utbetalas till understödjande af tre vägomläggningsföretag inom nämnda län. Tager jag äfven detta sistnämnda belopp i beräkning, så har Calmar län erhållit 150,000 R:dr, i stället för 133,000 R:dr, såsom den värde talaren uppgaf, hvilket belopp sålunda fördelats, att såsom anslag utan återbetalningsskyldighet lemnats 111,000 R:dr, såsom gifva 22,000 R:dr, till en vägomläggning 11,000 R:dr och till anläggning af en liten kanal i södra delen af länet 6,000 R:dr, hvilket sammanlagdt gör 150,000 R:dr. Utaf de anvisade medlen har för öfrigt Jönköpings län erhållit tillhopa 111,500 R:dr och Kronobergs län likaledes 111,500 R:dr. Utom dessa af Riksdagen anvisade 373,000 R:dr har Kongl. Maj:t af undsättningsmedel, hvilka under innevarande år kunde påräknas inflyta till nödlidandes understöd, användt något öfver 130,000 R:dr, så att Kongl. Maj:t sammanlagdt för detta ändamål anvisat 506,600 R:dr, hvaraf, utom hvad som tilldelats de Småländska länen, Hallands län erhållit 25,000 R:dr, Elfsborgs län 60,000 R:dr, Blekinge län 40,000 R:dr, Wermlands län 6,000 R:dr och Gotlands län 2,600 R:dr.

Då den Kongl. Propositionen om undsättning åt de genom missväxt nödlidande länen af Riksdagen behandlades, så yttrade jag den åsigt, att det måhända skulle blifva angeläget att ånyo taga denna fråga i öfvervägande, och att Regeringen ej skulle underlåta att med uppmärksamhet följa densamma. Detta har äfven skett, och från Konungens Befallningshafvande i Calmar län har nu inkommit en underdånig framställning, som afser att såsom bidrag till anskaffande af utsäde erhålla ett län af 150,000 R:dr; och anser Konungens Befallningshafvande, att, om detta ytterligare understöd beviljas, behöfvet af utsäde skall vara i det närmaste afhjelpat; hvarjemte Konungens Befallningshafvande hoppas, att de angelägnaste behofven af understöd utan återbetalningsskyldighet skulle kunna i någon mån tillgodoses genom inflytande gifvomedel, hvarföre Konungens Befallningshafvande inskränkt sin begäran till ett län af 150,000 R:dr. Jag ber att få anmärka, att jag tror det var ganska rätt, att Kongl. Maj:t inskränkte sin första begäran till hvad som skedde, ty Konungens Befallningshafvande i Calmar län hade, på sätt den föregående talaren anmärkt, i sin första framställning begärt sammanlagdt 260,000 R:dr för nödens afhjelpande. Deraf hafva 150,000 R:dr blifvit beviljade, och Konungens Befallningshafvande anser nu att ytterligare 150,000 R:dr erfordras. Således har verkligen den åsigt uttalats, att större hjälp erfordras, än Konungens Befallningshafvande i början hade sig bekant. Dessutom har det kommit till min kännedom, att äfven ifrån andra län framställningar komma att hos Kongl. Maj:t göras om ytterligare understöd. Då det ovilkorligen är af vigt, att denna fråga snart afgöres, så ber jag att på Friherre Raabs fråga här få svara, att den framställning från Konungens Befallningshafvande i Calmar län, som i förra veckan till Finans-departementet inkom, ofördrojligen skall inför Kongl. Maj:t föredragas, dervid jag för min del icke skall underlåta att tillstyrka Kongl. Maj:t att vidtaga de åtgärder, som, enligt min öfvertygelse, af för handen varande förhållanden påkallas

och öfverensstämma med rättvisa och billighet. Några närmare upplysningar kan jag för det närvarande ej meddela.

Friherre Raab: Jag ber att i främsta rummet få erinra derom, att den skiljaktighet emellan 133,000 R:dr, som jag uppgaf att Calmar län erhållit, och det belopp af 150,000 R:dr, som enligt Herr Finansministerns uppgift kommit nämnda län till godo, ej innebär, att jag lemnat oriktig uppgift, ty jag har endast talat om hvad som erhållits såsom lån och såsom gåfva, men icke nämnt de 11,000 R:dr, som blifvit anslagna till vägomläggningar och de 6,000 R:dr, som blifvit anvisade till en kanal. Läger jag dessa 17,000 R:dr till 133,000 R:dr, så gör det 150,000 R:dr.

I afseende på det belopp af 150,000 R:dr, som Konungens Befallningshafvande i Calmar län nu begärt, så undrar jag ej på, att Landshöfdingen drager i betänkande att begära lika mycket som församlingarne, emedan de å sin sida begära så mycket som möjligt, hvaremot Landshöfdingen äfven måste tänka på, huruvida det för församlingarne kan vara möjligt att återbetala de lån de erhålla. Derför är det klart, att Landshöfdingen skall försöka att pruta så mycket som möjligt. Men här är det fråga, huruvida en sådan afprutning kan vara nyttig. Förra gången afprutade Landshöfdingen $\frac{2}{3}$ delar af det begärda beloppet och sedermera nedsattes detta än ytterligare, så att på det hela erhöles för då anmälda 34 socknar, eller 42 som det sedermera blef, egentligen icke mer än $\frac{1}{3}$ del af det som på hösten ansågs erforderligt.

Särskildt ber jag att få påpeka den omständigheten, att Ölands jord, såsom hvilande på kalkgrund, måste besås tidigt, vanligen i början af April. Är väderleken gynnsam, måste Öländningen börja att så redan i dessa dagar, så framt han, isynnerhet på högländtare orter, skall kunna påräkna någon skörd. Jag har från Öland erhållit flera enskilda bref från personer, som känna till förhållandet och hvilka på det enträgnaste uppmanat mig att göra framställning om lån för inköp af utsäde, emedan de voro alldeles urståndsatta att sjelfva skaffa sig sådant. På grund häraf har jag sökt skaffa mig ytterligare underrättelser om förhållandet och alla öfverensstämma deruti, att tillståndet är i högsta grad bedröfligt. I detta fall, der frågan gäller att skaffa utsäde, eger det gamla ordspråket, att "snar hjälp är dubbel hjälp", mer än någonsin sin tillämpning. Jag vågar derföre på det högsta och tillika på det vördsammaste anhålla, att den hjälp som kan beredas åtminstone Öland måtte komma så snart som möjligt, ty det vore en oersättlig skada, om den raske Öländningen ej skulle få sin jord besädd. Min öfvertygelse om Öländningen är för öfrigt den, att om han nu får något lån så kommer han nog säkert att återbetala detsamma; han har gjort så förr en gång och detta ehuru hans jord är kanske den tyngst beskattade i Sverige; jag tror derföre att Staten ej riskerar något på att låna honom. Jag ber Herrarne vidare ihågkomma, att Öländningen de sista åren haft dålig skörd och förra året fått nära nog alls ingen gröda, och att han till sitt lifsuppehälle icke eger något annat än säd, hvadan han, när denna tryter, är alldeles rådlös. Han har anlitat krediten så långt han har

kunnat, så att det numera ej är lätt för honom att få låna penningar, ty jag tror ej att bankerna äro villiga att utlemna lån, då fråga är om att återbetala dessa på några år, och icke, såsom vanligtvis, på 3 eller 4 månader. Då de uppgifter, som jag tagit mig friheten att lemna i afseende på den nödställda belägenheten inom orten, de dödsfall, som varit förorsakade af hunger och den totala bristen på arbetsförtjenst, ej blifvit bestridda, så vill jag ej besvara Kammaren med att uppläsa en mig tillhandakommen promemoria som bekräftar dessa mina uppgifter, och hvilka jag för min del anser mig kunna antaga såsom fullt sanningsenliga, ehuru jag icke med egna ögon varit i tillfälle att öfvertyga mig derom.

Hvad det beträffar, att jag nu skulle framkomma med ett förslag om beviljande af någon bestämd summa, så torde det vara temligen gifvet, att Stats-Utskottet ej skulle behandla min motion förr, än det fått emottaga den Proposition, som från Regeringen är att förvänta; och jag anser mig därför först böra afvakta den Kongl. Propositionen, innan jag kommer med något förslag. Jag vågar dock vördsamast bedja, att den summa Kongl. Maj:t kommer att begära ej måtte tilltagas allt för liten.

Herr Arrhenius: Såsom representant för Calmar län ber jag att få instämna med Friherre Raab, och jag gör det så mycket hellre som jag från flera håll erhållit uppmaningar att i denna väg göra allt hvad göras kunde. Det är alltid svårt och obehagligt för representanten, då han nödgas klaga öfver fäderneslandets nöd, men det är hans pligt att tala sanningens osminkade språk, på det att sanningen må komma i dagen. Såsom den föregående talaren antydde, är det i detta fall icke endast de obemedlade, som äro i förlägenhet och betryck, utan det gäller hela provinsen. Säd finnes visserligen i städerna och köpingarne att erhålla för temligen mätliga priser, men både penningar och arbetsförtjenst saknas. Det är ej heller att undra på, att förhållandet är sådant, då jordbrukaren fått total missväxt och ej har något att afyttra, som kan inbringa honom penningar; och när penningar saknas, saknas äfven företagsamhet och det inträder ett tillstånd så beskaffadt, att man ej kan välja nog skarpa färger för att skildra detsamma. Såsom Friherre Raab anmärkt, är här händelsen, att ej ens nödbrödsämnen finnas i tillräcklig mängd, enär de tagit slut och, hvad som är än värre, de hafva på många ställen blifvit använda i sådan myckenhet, att de, hvilka icke ensamma äro tillräckliga att uppehålla lifvet, för mången medfört skada till helsan. Såsom ett bevis på tillståndet i provinsen ber jag vidare att få nämna, att vid ett nyligen hållet jernvägsmöte i Hultsfred hade infunnit sig tusentals personer, hvilka ej tillhörde dem, som tecknat sig för jernvägen eller ämnade till densamma lemna bidrag, utan hvilkas enda afsigt var att fråga, om densamma kunde komma till stånd och derigenom för dem beredas tillfälle att förtjena sitt lifsuppehälle; och då det blef bekant, att ett sådant beslut fattats, gråto de af glädje. Det är ock att hoppas, att genom detta arbete och andra, åt hvilka Regeringen redan lemnat understöd, och med den undsättning, som ytterligare kan vara att vänta, den svåraste nöden

skall kunna afhjelpas. Men säkert är att här erfordras, att man tillgriper alla möjliga medel. Då det i fordna tider hette: "videant consules ne quid detrimenti capiat respublica", så skulle jag med tillämpning på närvarande förhållanden vilja öfversätta detta med: "må statsmagtarna tillse, att fäderneslandet ej tager obotlig skada."

Jemte det jag således förenar mig med Friherre Raab, ber jag att särskildt få till Herr Finansministern framföra min varma tack-sägelse för den omtanke han redan egnat åt denna fråga och som tillförsäkrar oss, att den skall erhålla en god lösning.

Herr Caspersson: Det torde kanske vara öfverflödigt, att äfven jag yttrar mig, då jag i hufvudsaken endast vill instämna med de föregående talarne. Jag ber dock få tillägga några detaljer, hvilka kommit till min kunskap, och kanhända något närmare måla det beklagliga förhållandet på Öland.

För några dagar sedan hade jag besök af personer från Öland, hvilka infunnit sig här i Stockholm för att söka erhålla arbetsförtjenst. De visade mig då nödbröd, som var alldeles svart och tycktes oätligt, och de beklagade, att sådant ej vidare kunde erhållas. På Öland, hvilket landskap, såsom Herrarne veta, är nästan alldeles skoglöst, har man beredt nödbrödet af oxelbark och hängena på hasselbusken; men enär hvarken oxel eller hassel der talrikt förekomma, har tillgången på nödbröd här af varit otillräcklig, och nu, när safven börjar, är oxelbarken ej vidare användbar. Lafvar finnas ej på Öland. Det enda, som nu återstår att till nödbröd tillgripa, är halm, hvilket, såsom hvar och en vet, ej innehåller mycket födoämnen.

Den församling, derifrån dessa personer, af hvilka jag hade besök, voro, nemligen Repplinge, har fått gåfvomedel för anskaffande af arbete, och församlingen kom i villrådighet, huru den skulle bereda arbetsförtjenst. Man beslöt emellertid, att kyrkomuren skulle omläggas, men medlen räckte ej vidare till, än att socknen indelades i sex rotar. Hvarje rote fick arbeta en dag i veckan för 50 öre person per dag; och dessa 50 öre var allt hvad flera familjer, bestående stundom af sex personer, hade att lefva af hela veckan.

Skörden i de flesta socknar på Öland har slagit alldeles fel. Den socken, der jag bor, var ej en af de svårast hemsökta. Mitt eget jordbruk är i högre kultur än i allmänhet inom orten, och jag får vanligtvis ganska vackra skördar; men likväl måste jag redan sistliden höst vara betänkt på att köpa utsäde, enär skörden, sedan fatigafgifterna blifvit erlagda, ej kunde förslå härtill. När förhållandet är sådant inom denna socken, hurudant skall det då icke vara inom andra, sämre lottade socknar?

Jag ber på dessa skäl att få instämna med de föregående talarne.

Föredrogos men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets nedannämnda, den 5 dennes bordlagda Memorial och Utlåtanden, nemligen:

N:o 53, angående äskad godtgörelse till Statskontoret för icke ersatta förskott till utgifter för folkundervisningen;

N:o 54, i anledning af Riksdagens år 1868 församlade Revisorers berättelse om verkställd granskning af de under Kongl. Kommerskollegii förvaltning ställda fonder och medel;

N:o 55, i anledning af väckt motion angående gästgifveri-, håll-, reserv- och postskjutsens skiljande från jordbruket m. m.; samt

N:o 56, i anledning af väckt motion om förändrad reglering af tjenstemäns aflöning m. m.

Föredrogs men begärdes af flera ledamöter ånyo på bordet Lag-Utskottets den 5 dennes bordlagda Utlåtande N:o 20, i anledning af väckta motioner åsyftande ändringar i gällande föreskrifter angående rösträtten i kommunala angelägenheter.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till afgörande Lag-Utskottets den 3 och 5 dennes bordlagda Utlåtande N:o 19, i anledning af väckt förslag om ändring i Kongl. Förordningen om kommunalstyrelse i Stockholm den 23 Maj 1862.

1:sta punkten.

Herr von Möller: Ej mindre än sex ledamöter i Lag-Utskottet från denna Kammare hafva låtit anteckna sig såsom reservanter emot det beslut, hvartill Utskottet kommit, och då mitt namn saknas bland dessa reservanter, tror Kammaren möjligtvis, att jag ämnar försvara Lag-Utskottets ifrågavarande förslag. Detta är dock ej förhållandet. När detta beslut, hvilket inom Utskottet fattades, ursprungligen med en majoritet af tre röster, justerades, vid hvilket tillfälle tvänne ledamöter, med frånträdande af sina förra åsichter, antecknade sig såsom reservanter emot detsamma, var jag, med Kammarens tillåtelse, borta från Riksdagen, hvadan min reservation ej kunde komma att inflyta.

Jag har, emot Utskottets majoritet, velat inom Utskottet göra den åsigten gällande, att de ifrågavarande §§ ej borde ändras; och detta på följande skäl: *att* ett af motionären, redan den 10 sistlidne Januari, hos stadsfullmäktige väckt förslag, att Öfverståthållaren skulle skiljas från ordförandeskapet i fullmäktiges samtliga nämnder, med undantag af Beredningsnämnden eller Beredningsutskottet, ända hittills, och oaktadt den 1 i denna månad nya stadsfullmäktige inträddt, af fullmäktige lemnats oafgjordt; *att* den framställning, hvilken, såsom bekant är, såväl stadsfullmäktige som Öfverståthållare-embetet hos Kongl. Maj:t gjort om omarbetning af nu gällande arbetsordning för Öfverståthållare-embetet, och speciellt med hänsyn till Öfverståthållarens förhållande till kommunen, ännu ej blifvit pröfvad; *och slut-*

ligen att Stockholms kommun, med sin stora befolkning, ej kan jämföras med andra stadskommuner. samt dess stadsfullmäktige kunna hänföras snarast till landsting, der en af Kongl. Maj:t förordnad ordförande fungerar.

På samma skäl jag sålunda inom Lag-Utskottet anført för afslag å motionen, får jag nu yrka, att Kammarerna måtte afslå Utskottets ifrågavarande förslag och låta författningen få förblifva sådan den för närvarande är.

Herr Wallenberg: Jag vill ej yttra mig om sjelfva principen, utan endast hålla mig till de faktiska förhållandena; och i sådant afseende tillåter jag mig nämna, att jag anser det såsom en särdeles stor fördel för Stockholms stad, att Öfverståthållaren är ordförande bland stadsfullmäktige, så ofta hans andra göromål sådant tillåta. Derigenom kan han få bättre kännedom om stadsfullmäktiges önskingar och åsikter, än han skulle kunna vinna genom nakna protokollsutdrag och i korthet refererade beslut. Jag föreställer mig dessutom, både att Kongl. Maj:t ej utnämner till Öfverståthållare en person, som ej vore lämplig till stadsfullmäktiges ordförande, och att Stockholms stad ej väljer sådana stadsfullmäktige, hvilka Öfverståthållaren skulle kunna helt och hållet leda, om han så ville. Någon tillstymmelse till det sednare har jag åtminstone ej observerat.

På dessa skäl yrkar jag afslag å ifrågavarande Betänkande.

Herr de Laval: Vid justeringen af ifrågavarande Utlåtande har jag icke varit tillstädes. Nu finner jag att af denna Kammarers ledamöter, som i Lag-Utskottet öfvervarit ärendets behandling, jag ensam vidkännes det fattade beslutet. Af sådan anledning föranlåtes jag, huru föga min röst här än må vara hörd, vördsamt yrka bifall till Utskottets ifrågavarande förslag. Skälen för detsamma äro i motionen och Utlåtandet så fullständigt framställda, att föga kan vara att dervid tillägga. I sådant afseende torde jag dock böra erinna, att, för beredande af likställighet i kommunala rättigheter för Stockholms kommun med öfriga kommuner i landet, erfordras ändring i bestämmelsen om Öfverståthållarens rätt att vara stadsfullmäktiges ständige ordförande. Afser man de institutioners ärenden, som ega hänförlighet till landstingets, så är ändringen påkallad, dels emedan bestämmelsen betager Konungen dess i landstingsförordningen bestämda rätt, att årligen pröfva viss persons lämplighet att i omförmälda hänseende vara ordförande, samt Konungens rätt, att åt fullmäktige öfverlemna valet af lämplig ordförande; dels ock emedan bestämmelsen nu öfverlemnar åt Öfverståthållarens godfinnande att *städse* utöfva ordförandekallet, eller att åt fullmäktige afstå rättigheten att välja ordförande. Ser man åter till ärenden, hvilka tillkomma stadsfullmäktige i likhet med stadsfullmäktige i rikets öfriga städer, så vill det synas som stadsfullmäktige i Stockholm, mindre än annorstädes, skola sakna förmåga och utväg att inom sig välja lämplig ordförande; och om förhållandet är sådant, så förefinnes väl icke heller någon anledning dertill, att stadsfullmäktige i Stockholm vara

vara betagne den rättighet, som de i andra stadssambhällen i vårt land ega. De särskilda ärendenas olika myckenhet och vigt för kommunen torde böra blifva bestämmande för förändringens riktning.

Grefve Sparre, Eric: Det är så sällan, som jag, under samarbete i Lag-Utskottet med den siste ärade talaren, varit af olika mening med honom, att, då det denna gång inträffat, jag anser nödigt något utförligare angifva skälen dertill.

Han har sagt, att Utskottet fullständigt anfört de grunder, hvarpå det stödt sitt ifrågavarande förslag. Det första af dessa skäl är detta: "Föreskriften att öfverståthållaren, när han är tillstådes, skall föra ordet, synes ej betingad af några för hufvudstaden egendomliga förhållanden". Jag säger tvärtom, att denna föreskrift är betingad just af de för Stockholm egendomliga kommunala förhållandena. Stockholm är den största kommun i riket, och företer i åtskilliga afseenden, såsom till exempel om man betraktar den talrika rörliga befolkning, som i ett sådant samhälle måste finnas, en mängd olikheter med andra stadskommuner i riket, och de många olika åligganden, som inom denna kommun tillhöra öfverståthållaren, men för hvilkas behöriga uppfyllande han måste påräkna kommunens medverkan, till exempel polisinstitutionens ordnande, dertill kommunen måste lemna anslag etc. — alla dessa omständigheter i förening, göra det nödvändigt, att en närmare beröring emellan honom och den kommunala representationen, stadsfullmäktige, eger rum, och att öfverståthållaren får deltaga i fullmäktiges öfverläggningar. Man säger visserligen, att något hinder ej mötte därför, att öfverståthållaren, fastän han ej vore ordförande, öfvervore fullmäktiges öfverläggningar; men en sak är att vara *pliktig* till någonting och en annan att *kunna* göra det, om man *vill*, och om man fräntoge öfverståthållaren ordförandeskapet, så att han ej längre kände det såsom ett åliggande att närvara vid fullmäktiges sammanträden, kunde det lätt hända, att han, med den mångfald af göromål, honom åligger, uteblefve derifrån, hvaregenom det samband emellan honom och den kommunala representationen, hvilket jag anser vara så behöfligt, komme att saknas.

Det är i sednare tider, mine Herrar, som vi infört kommunalstyrelser. Vi hoppas mycket af dessa institutioners utveckling; men vi böra ej glömma, att ett nära samband emellan dem och embetsmyndigheterna är af största vigt; och det kan omöjligt, efter min uppfattning, skada, utan tvärtom gagna, att öfverståthållaren alltid är tillstådes vid stadsfullmäktiges sammanträden för att å ena sidan meddela upplysningar och anvisningar, som för stadsfullmäktige kunna vara behöfliga, och å andra sidan sjelf få bättre tillfälle att sätta sig in i de kommunala förhållandena och göra sig förtrogen med stadsfullmäktiges åsikter och önsknningar.

Jag anser mig böra påpeka, att denna fråga är alldeles lika med den, som för några dagar sedan här handlades, nemligen frågan om Konungens rätt att nämna ordförande i landstingen, hvartill nu ganska ofta utses landshöfdingarne, hvilkas befattningar inom länen äro ungefär enahanda, som öfverståthållarens i Stockholm. Jag nämnde

då äfven, att man säkerligen ofta skulle gå miste om det samband, som är så önskligt mellan landshöfdingen och länets representation, derest landshöfdingen icke vore såsom ordförande nödsakad att öfvervara landstingets öfverläggningar, utan möjligen kunde af sina mångfaldiga andra göromål föränledas att hålla sig derifrån.

Utskottet har ansett, att det vore illa, att öfverståthållaren, såsom ordförande, leder fullmäktiges öfverläggningar, derföre att han kunde nödgas att, vid pröfning inför Öfverståthållare-embetet af ett utaf stadsfullmäktige fattadt beslut, vägra sanktion å detsamma. Jag för min del anser, att det är ganska välgörande för den pröfning af fullmäktiges beslut, Öfverståthållare-embetet åligger, att öfverståthållaren varit närvarande hos fullmäktige och hört de skäl, hvilka för beslutet blifvit anförda. Han har härigenom fått vida bättre kännedom om dessa skäl, än om han endast fått läsa fullmäktiges betänkande.

Det är i allmänhet ett fel, att embetsmyndigheterna i Sverige alltför mycket döma och handla på grund af papper. Ju mera dessa myndigheter komma i beröring med folket och de kommunala representationerna, desto mera blifva de upplysta om folkets behof och desto bättre äro de i tillfälle att fatta sina beslut i öfverensstämmelse med folkets önsknings.

Jag tror det vara ett missförstånd om kommunalinstitutionens helgd, en missförstådd omtanke om kommunens sanna nytta, att vilja öfverlemna ordförandeskapet i dessa institutioner åt valda ordförande. Jag för min del ser ej ringaste ondt deruti, att Kongl. Maj:t nämner ordförande för så väl landstingen, som Stockholms stadsfullmäktige. Då Konungen kan nämna ordförande inom Representationens begge Kamrar, utan dessas förnärmande, så måtte det väl ej vara förnärmande för stadsfullmäktige i Stockholm, om Kongl. Maj:t utser deras ordförande.

Jag har, på dessa skäl, inom Utskottet afstyrkt bifall till motionen och instämmer nu med dem, som yrkat afslag å Utskottets förevarande Betänkande.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad samt Herr Grefven och Talmannen upptagit de derunder gjorda yrkanden å dels bifall till Lag-Utskottets i förevarande punkt afgifna förslag och dels afslag derå: framställde Herr Grefven och Talmannen först proposition på bifall till förslaget, hvarvid svarades många nej jemte några ja, och sedermera proposition på afslag derå, då svaren utföllo med många ja jemte några nej, och förklarades ja nu hafva varit öfvervägande.

2:dra punkten.

Utskottets hemställan bifölls.

Anmälades och bordlades från nedannämnda Utskott inkomna Utlåtanden och Memorial, nemligen från

Stats-Utskottet:

N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående Postverkets utgiftsstater för år 1870;

N:o 58, i anledning af väckt motion om anslag för fullbordande af ett sammandrag öfver Riks-staterna för åren 1835—1869;

N:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse, med öfverlemnande af förteckningar öfver de för Statsverkets räkning utarrenderade egendomar;

Sammansatta Stats- och Särskilda Utskottet för behandling af frågan om landtförsvarets organisation:

N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition rörande förändrad organisation af underbefälsskolorna vid indelta arméen;

Bevillnings-Utskottet:

N:o 10, i anledning af återremiss af Utskottets Betänkande N:o 7, angående väckt fråga om särskild beskattning af tobak;

N:o 11, i anledning af Kamrarnes olika beslut i vissa delar af Utskottets Betänkande N:o 9, angående vilkoren för tillverkning af bränvin;

Särskilda Utskottet för behandling af frågan om landtförsvarets organisation:

N:o 1, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående landtförsvarets organisation samt i anledning af de inom Riksdagens båda Kamrar i samma ämne väckta motioner;

Första Kammarens Tillfälliga Utskott:

N:o 6, i anledning af gjorda anmärkningar emot Utlåtandet N:o 1, angående framställning till Kongl. Maj:t om meddelande af föreskrifter rörande försigtighetsmått vid svedjande m. m.

Härefter anmälte sig och yttrade

Herr vice Talmannen: För att, genom förnyad bordläggning i nästa plenum af de nu första gången bordlagda Utlåtandena, kunna bereda tillfälle att, utan onödig tidsutdrägt, slutligen behandla de-

samma, får jag vördsamt anhålla, att Kammaren måtte tillåta, det dessa Utlåtanden sättas främst på föredragningslistan till nästa plenum.

Detta förslag bifölls.

Kammaren åtskiljdes kl. 2 eftermiddagen.

In fidem
O. Brakel.

Thorsdagen den 8 April 1869.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Justerades ett protokollsutdrag för den 7 dennes.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Stats-Utskottets den 7 dennes bordlagda Utlåtanden:

N:o 57, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition angående Postverkets utgiftsstaten för år 1870;

N:o 58, i anledning af väckt motion om anslag för fullbordande af ett sammandrag öfver Riks-staterna för åren 1835—1869; och

N:o 59, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse, med öfverlemnande af förteckningar öfver de för Statsverkets räkning utarrenderade egendomar.

Föredrogos, men begärdes af flere ledamöter ånyo på bordet Sammansatta Stats- och Särskilda Utskottets för behandling af frågan om landtförsvarets organisation Utlåtande N:o 1, i anledning af Kongl.